

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра загального та германського мовознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Чеська мова та література»

Спеціальність 035 Філологія

035.038 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – чеська

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “28” серпня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Вступ до мовознавства
Викладач (-і)	доц. Воробець Олексій Дмитрович, доц. Паньків Уляна Любомирівна
Контактний телефон викладача	+380979902159, +380973704170
E-mail викладача	oleksii.vorobets@pnu.edu.ua uliana.pankiv@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредитів ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Очні консультації: 2 години на тиждень (вівторок 13:30 год., 410 ауд.)
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Теоретичний курс <i>Вступ до мовознавства</i> є початковим у цілісній системі лінгвістичної підготовки першокурсника освітньої програми, яка передбачає вивчення та дослідження мов різних генеалогічних груп та відмінних граматичних структур. Він передбачає ознайомлення з основними теоріями, поняттями і термінами, без яких неможливо вивчати жодну мовознавчу дисципліну. У міждисциплінарному поєднанні з іншими гуманітарними науками (філософією, археологією, історією, етнологією, літературознавством, перекладознавством, лінгвокраїнознавством) <i>Вступ до мовознавства</i> посідає особливе місце у професійному становленні майбутніх філологів. У цьому курсі запропоновано для вивчення проблемні питання про теорію та походження людської мови, її сутність та природу, особливості будови та функціонування мови як особливої структури, яка має складні системні зв'язки між основними рівнями та одиницями. Матеріал курсу формує осмислений підхід до мовних явищ, пояснює численні фонетичні, морфологічні та лексичні зміни, що відбуваються у мові, подає наукове трактування уже відомих з попереднього досвіду мовленнєвих фактів. Також у межах курсу <i>Вступ до мовознавства</i> здійснюється реалізація проєкту <i>Студентський путівник</i>, який покроково знайомить першокурсника з усією необхідною інформацією про Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Матеріали <i>Путівника</i> розглядаються на лекційних та практичних заняттях, а також входять до самостійної роботи здобувача вищої освіти.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
3. Метою вивчення <i>Вступу до мовознавства</i> є пізнання та усвідомлення сутності, будови та структурної організації людської мови як особливого багатоаспектного явища. До основних завдань належать: визначення основних функцій мови та їх зв'язок із мисленням та різними видами діяльності людини; застосування загальнонаукових та спеціальних методів дослідження мовних явищ у синхронії і діяхронії та практичного використання їх результатів у шкільному освітньому процесі; засвоєння лінгвістичної термінології як теоретичної основи для вивчення майбутніх мовознавчих дисциплін та фахової педагогічної комунікації; дослідження різних аспектів звукового складу мови та особливостей фонографічної адаптації чужомовного матеріалу рідною мовою; вивчення основних етапів формування і розвитку письма залежно від особливостей сприйняття і трактування світу різними народами; знання закономірностей розвитку лексичної системи мови та їх реалізації у літературному та діалектному мовленні; засвоєння теоретичних основ граматики (морфології та синтаксису) з метою їх практичного застосування у системі шкільної освіти при вивченні конкретних слов'янських мов.	

4. Програмні компетентності та результати навчання

4.1. У процесі вивчення курсу «Вступ до мовознавства» ви зможете набути інтегральних, загальних компетентностей:

- ✓ здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;
 - ✓ здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
 - ✓ здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями;
 - ✓ здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей:**
- ✓ здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань;
 - ✓ здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів;

4.2. Результати навчання:

- ✓ організувати процес свого навчання й самоосвіти;
- ✓ використовувати чеську мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя;
- ✓ знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності;
- ✓ застосовувати сучасні методики та інноваційні технології для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості наукового та/або прикладного дослідження в конкретній філологічній галузі;
- ✓ дотримуватися правил академічної доброчесності.

5. Організація навчання

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
практичні заняття	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	035 Філологія 035.038 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – чеська	1	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема, план	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.

Тема 1.Мовознавство як наука. 1.1. Предмет і завдання курсу «Вступ до мовознавства». 1.2. Методи дослідження мови. 1.3. Функції мови. 1.4. Мова і мислення. 1.5. Місце мовознавства у системі наук. 1.6. Основні теорії походження мови. 1.7. Гіпотези про природу і сутність мови. 1.8. Закономірності розвитку мов. 1.9. Мова і суспільство.	1	2	8
Тема 2. Мови світу, їх вивчення та генеалогічна класифікація. 2.1. Загальна характеристика мов світу. 2.2. Порівняльно-історичний метод в основі групування мов за їх походженням. 2.3. Основні мовні сім'ї, групи та підгрупи. 2.4. Слов'янська група мов (підгрупи та їх представники). 2.5. Германська група мов (підгрупи та їх представники). 2.6. Романська група мов (підгрупи та їх представники).	2	2	5
Тема 3. Фонетика як розділ мовознавства. 3.1. Три аспекти вивчення звуків: фізичний, фізіологічний та лінгвістичний. 3.2. Артикуляція. Артикуляційна база. Акцент. 3.3. Поняття фонем. Фонема і звук. 3.4. Звукова матерія мови. 3.5. Фонетика і природничі науки. 3.6. Класифікація звуків. 3.7. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. 3.8. Основні теорії складу та його особливості у різних слов'янських та германських мовах. 3.9. Наголос.	1	2	5
Тема 4. Письмо. 4.1. Поняття ідеограми. Мови з ідеографічним письмом. 4.2. Три етапи розвитку фонографії. 4.3. Особлива роль грецького буквено-звукового письма. 4.4. Графіка. Алфавіт. Чотири сім'ї алфавітів. 4.5. Винайдення письма як особливий чинник розвитку людства. 4.6. Передумови розвитку письма. 4.7. Етапи і форми розвитку графічного письма. 4.8. Три шляхи спрощення письма. 4.9. Орфографія. Принципи орфографії.	2	2	5
Тема 5. Лексикологія як частина мовознавства. 5.1. Розділи лексикології. 5.2. Слово як одиниця мови. Проблема лінгвістичного визначення слова. 5.3. Слово і лексема. 5.4. Значення слова. 5.5. Лексико-семантичні категорії (полісемія та її зумовленість; синоніми, антоніми, омоніми та специфіка їх перекладу).	2	2	8
Тема 6. Історичні зміни лексичного складу мови. Екологія мови. 6.1. Історична лексикологія та етимологія. 6.2. Екстралінгвальні чинники змін лексики природної мови. 6.3. Архаїзми та історизми, актуалізація історизмів у сучасній	1	2	5

системі освіти. 6.4. Неологізми. 6.4. Запозичена лексика (класифікація та проблеми семантичної адаптації). 6.5. Мовні контакти. Засвоєння чужомовної лексики крізь призму сучасних суспільних змін.				
Тема 7. Фразеологія. 7.1. Предмет фразеології. Класифікація фразеологізмів. 7.2. Національна своєрідність фразеології та специфіка її перекладу. 7.3. Фразеологізм як знак вторинної номінації. 7.4. Латинський паремійний спадок у слов'янській (українській, польській) та германській (англійській) фразеології.		1	2	8
Тема 8. Лексикографія. 8.1. Теоретична і практична лексикографія. 8.2. Типи словників (енциклопедичні та лінгвістичні). 8.3. Перекладні словники як чинник розвитку міжкультурної комунікації. 8.4. Структура словникової статті у найбільш поширених одномовних словниках. 8.5. Одномовні словники: принципи укладання та використання. 8.6. Короткий огляд історії польської та англійської лексикографії.		1	2	8
Тема 9. Синтаксис як розділ граматики. 9.1. Словосполучення. Типи словосполучень. 9.2. Поняття валентності. 9.3. Речення та його ознаки. 9.4. Синтаксичні зв'язки слів.		1	2	8
ЗАГ:		12	18	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт «8.3. Види контролю» Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Редакція 5) . Вид контролю – екзамен. Загальні 100 балів включають: 25 балів за практичні заняття; 15 балів за самостійну роботу (презентаційний проєкт – 10 балів, термінологічний словник – 5 балів, індивідуальне завдання на вибір здобувача – 5 балів); 5 балів за контрольну роботу; 50 балів за екзамен. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.			
Вимоги до письмових робіт	Контрольна робота виконується у письмовому вигляді. Вона складається із 2 питань та 15 тестових завдань, які охоплюють весь матеріал курсу у відповідності до навчальної програми. Контрольна робота максимально оцінюється у 5 балів. Тривалість виконання контрольної роботи – 40 хв. Екзаменаційна робота має правильно (концептуально			

	обґрунтовано) висвітлити 50+1% обсягу матеріалу білета (3 питання). При бажанні здобувача вищої освіти здійснюється усний захист екзаменаційної роботи для підвищення підсумкової оцінки.
Практичні заняття	Поточне оцінювання знань здійснюється під час проведення практичних занять і оцінюється в національній шкалі (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»). Максимальна оцінка балів за практичні заняття 25 балів. Окремо оцінюється написання контрольної роботи (5 балів) і самостійна робота (15 балів).
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач допускається до підсумкового контролю, якщо виконав більше 60% завдань курсу, відпрацював всі заняття і за результатами оцінювання (бали за практичні заняття, контрольну роботу і самостійну роботу) набрав не менше 25 балів.

7. Політика навчальної дисципліни

Присутність здобувачів вищої освіти на практичних заняттях, контрольній роботі та екзамені є обов'язковою. У процесі написання контрольної та екзаменаційної робіт неприпустимими є плагіат та списування.

Обов'язковим для отримання допуску до екзамену є відпрацювання практичних занять, написання контрольної роботи та виконання самостійної роботи.

Якщо здобувач пропустив практичне заняття, необхідно виконати всі практичні завдання, передбачені даним заняттям, пройти тестування та отримати відповідну оцінку. Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове.

Здобувач вищої освіти, який не набрав 25 балів (сума балів за практичні заняття, контрольну роботу і самостійну роботу) до екзамену не допускається. У такому випадку до початку екзаменаційної сесії здобувач може отримати допуск до складання екзамену, відпрацювавши всі заняття і виконавши всі передбачувані види робіт, зокрема написання контрольної роботи, виконання самостійної роботи, тестування у системі дистанційного навчання (<https://d-learn.pnu.edu.ua>).

Лекції, тестові завдання, завдання для самостійної роботи, а також додаткові ресурси для засвоєння змісту курсу є доступними на сайті дистанційного навчання. Консультації щодо виконання самостійної роботи можна отримати щовівторка в аудиторії 410 або в телефонному режимі, за допомогою e-mail, viber, telegram.

8. Рекомендована література

1. Бацевич Ф.С. Духовна синергетика рідної мови. Київ, 2009. 192 с.
2. Бацевич Ф.С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень. Підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2008. 240 с.
3. Вступ до мовознавства: за ред. І.О.Голубовської. Київ. Академія, 2016. 318 с.
4. Воробець О.Д. Вступ до мовознавства: навч. посіб. Івано-Франківськ: Голіней. 2023. 107 с.
5. Дрогомирецький П.П., Пена Л.І. Вступ до мовознавства: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Фоліант. 2015. 102 с.
6. Зіставно-типологічні студії: українська мова на тлі споріднених мов: монографія / за ред. акад. НАПН України В. І. Кононенка. Київ; Івано-Франківськ; Варшава, 2015. 316 с.
7. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. Київ: Академія, 2006. 336 с.
8. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ: Академія, 2005. 368 с.
9. Лучик В. В. Вступ до слов'янської філології. Київ: Академія, 2008. 344 с.
10. Предикат у структурі речення: монографія. Київ; Івано-Франківськ; Варшава, 2010. 408 с.
11. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика. Енциклопедія. Полтава: Довкілля-Київ,

2006. 716 с.

12. Супрун Л.В. Загальне мовознавство. Київ: Знання, 2012. 335 с.

13. Vorobrts O. Functional and Semantic Extension of the Sentence of the Modern Ukrainian Literary Language. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2021. Vol. 8. № 2. P. 131-136.

Додаткові електронні ресурси:

1. <http://www.litopys.org.ua>

2. <http://www.mova.info>

3. <https://www.pravopys.net>

4. <https://ukr-mova.in.ua>

5. <https://t.me/semantyk>

Викладачі: Воробець О.Д.

Паньків У.Л.